

KLAGANDE

Birgitta Tell, 19390209-6886

Ombud: Advokat Pierre Frennesson

MOTPART

Region Örebro

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten i Karlstads dom den 10 september 2020
i mål nr 6932-19, se bilaga A

SAKEN

Laglighetsprövning

KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Kammarrätten avslår överklagandet.

YRKANDEN M.M.

Birgitta Tell yrkar att kammarrätten upphäver regionfullmäktiges beslut den 18 november 2019, § 175, såvitt avser införande av avgift för abonnemang, service, installation och reparation avseende hörselhjälpmedel. Hon anför följande.

Förvaltningsrätten för inte något utvecklat resonemang kring frågan om det överklagade beslutet strider mot självkostnadsprincipen. Domstolen har inte gjort någon djupare bedömning av de olika kostnaderna för hörapparater som lagts fram av parterna och som väsentligen skiljer sig åt. Hon har själv lämnat in skriftlig bevisning till stöd för sitt påstående om att medelpriset

för regionens kostnader för aktuella hörapparater är 1 044 kr per apparat, medan regionen inte har kommit in med någon bevisning för sin påstådda kostnad om 6 400 kr. Trots detta kommer förvaltningsrätten fram till att hon inte har styrkt att regionens avgiftsuttag överstiger självkostnaden.

Regionen har i sin kostnad för hörhjälpmedel räknat in kostnaden för audionom samtidigt som regionen tar ut en patientavgift på 200 kr för besöket. Personer med behov av hjälpmedel får alltså betala för sjukvården både via patientavgiften, som ingår i högkostnadsskyddet, och via abonnemangavgiften, som inkluderar hörapparaten. Dessutom får de betala kostnaden för audionomen. Regionen har fattat beslut om avgift för personliga hjälpmedel, och inte för utprovning av hjälpmedel. Trots detta har regionen lagt ihop kostnaden för hjälpmedlet med kostnaden för utprovning i det belopp som regionen menar utgör självkostnadspriset.

När det gäller besöksavgiften om 200 kr som regionen har beslutat att ta för tre utprovningsbesök och som ingår i högkostnadsskyddet har inget undantag beslutats avseende personer som är 85 år eller äldre, vilket strider mot 17 kap. 3 § hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL.

Region Örebro anser att överklagandet ska avslås och hänvisar till vad som tidigare har anförts hos förvaltningsrätten.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Utgångspunkter för prövningen

Birgitta Tell har överklagat Regionfullmäktige i Örebros beslut i den del som avser införandet av avgift för abonnemang av personliga hjälpmedel och avgift för service, reparation och installation av personliga hjälpmedel.

Vid prövningen kan kammarrätten inte ta ställning till beslutets lämplighet utan endast om beslutet är olagligt på någon av de grunder som nämns i

13 kap. 8 § kommunallagen (2017:725). Kamrarrätten får inte beakta andra omständigheter än dem som Birgitta Tell anført före överklagandetidens utgång.

Beslutet strider inte mot bestämmelserna om avgiftsuttag

Regioner får ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning (2 kap. 5 § kommunallagen).

Regionerna är skyldiga att erbjuda god hälso- och sjukvård samt hjälpmedel för personer med funktionsnedsättning åt dem som är bosatta inom regionen (8 kap. 1 och 7 §§ HSL). Vårdavgifter och avgifter med anledning av att patienter uteblir från avtalade besök får tas ut enligt grunder som regionen bestämmer (17 kap. 1 § HSL). I förarbetena till motsvarande bestämmelse i tidigare lagstiftning sägs att bestämmelsen anger regionernas befogenhet att bestämma avgifter för hälso- och sjukvården (se prop. 1981/82:97 s. 133).

Regionen är alltså skyldig att erbjuda dem som är bosatta där hörselhjälpmedel. Tillhandahållande av sådana hjälpmedel är enligt kamrarrättens uppfattning att betrakta som hälso- och sjukvård enligt HSL, dvs. åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador (2 kap. 1 § HSL). Även installation, service och reparation av hörselhjälpmedel måste enligt kamrarrättens mening omfattas av regionens skyldighet att tillhandahålla hörselhjälpmedel. Eftersom regionen har rätt att bestämma avgifter för hälso- och sjukvården har regionen rätt att ta ut avgift för tillhandahållande av hörselhjälpmedel.

Frågan om regionen får ta ut en besöksavgift för utprovning m.m. hos audionom är inte föremål för prövning i det här målet, eftersom Birgitta Tell inte har klagat på regionens beslut i den delen. Den av Birgitta Tell anförda omständigheten att regionen inte har beslutat att personer som är

85 år eller äldre ska undantas från sådana besöksavgifter saknar betydelse vid prövningen av frågan om regionen får ta ut avgifter för abonnemang, installation, service och reparation. Birgitta Tell har inte heller – inom överklagandetiden – anfört några andra omständigheter till stöd för att regionen inte får ta ut avgifter av det här slaget. Kammarrätten bedömer därför att regionens beslut inte strider mot bestämmelserna om avgiftsuttag i kommunallagen.

Beslutet strider inte mot självkostnadsprincipen

Birgitta Tell har anfört att abonnemangsavgiften om 65 kr per månad under en femårsperiod, tillsammans med besöksavgiften för tre besök hos audionom om 200 kr, överstiger regionens självkostnader. Avgifterna under en femårsperiod kan med utgångspunkt i Birgitta Tells uppfattning beräknas till 4 500 kr ($[65 * 12 * 5] + [200 * 3]$). Regionen uppger att det oftast krävs fyra besök hos en audionom. Avgifterna skulle i så fall, med samma beräkningssätt, bli sammanlagt 4 700 kr.

Regioner får inte ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller. Detta framgår av 2 kap. 6 § kommunallagen och omnämns ofta som en självkostnadsprincip.

Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Självkostnaden ska beräknas utifrån de samlade kostnader som uppkommer inom den verksamhet som avgiften tas ut inom. Vid beräkningen av självkostnaden ska i princip samtliga från företagsekonomisk synvinkel relevanta direkta och indirekta kostnader som verksamheten ger upphov till ingå. Det innebär att det vid beräkningen kan tas hänsyn till bl.a. personalkostnader samt kostnader för material, tjänster och lokal (se prop. 1993/94:188 s. 84 och prop. 2016/17:171 s. 302).

Kammarrätten anser att besök hos en audionom för bl.a. behovsbedömning samt utprovning av hörapparat är nödvändiga åtgärder för att kunna

tillhandahålla hörselhjälpmedel. Kostnaderna för besöken hos en audionom ingår således i verksamheten att tillhandahålla hörselhjälpmedel och ska därför beaktas vid bedömningen av regionens kostnad för tillhandhållandet.

Regionen uppgav i förvaltningsrätten att kostnaden för utprovning av hörapparat hos en audionom i de flesta fall uppgår till 3 496 kr för fyra besök.

När det gäller regionens inköpskostnad för hörapparater har regionen och Birgitta Tell lämnat olika uppgifter. Enligt Birgitta Tell uppgår genomsnittskostnaden för en hörapparat till 1 044 kr.

Enligt regionen är kostnaden för den enklaste hörapparaten 1 450 kr. För vissa hörapparater uppgår kostnaden till cirka 7 500 kr enligt regionen. I förvaltningsrätten uppgav regionen även att cirka 80 procent av patienterna behöver två hörapparater.

Med utgångspunkt i Birgitta Tells uppgift om kostnaden för en hörapparat och regionens uppgift att 80 procent av patienterna behöver två hörapparater skulle inköpskostnaden för hörapparater uppgå till i genomsnitt 1 879 kr per patient ($[1\,044 * 2 * 0,80] + [1\,044 * 1 * 0,20]$). Tillsammans med kostnaden för audionombesök skulle regionens genomsnittliga kostnad uppgå till 5 375 kr (3 496 + 1 879). Kammarrätten anser därför att Birgitta Tell inte har visat att regionens genomsnittliga kostnad för hörselhjälpmedel till en patient understiger de tidigare nämnda avgifterna, 4 700 kr. Beslutet strider alltså inte mot självkostnadsprincipen.

Beslutet strider inte mot principen om vård på lika villkor

Det har inte framkommit annat än att regionen behandlar dem som är bosatta inom regionen på samma sätt och erbjuder dem vård på lika villkor. Det överklagade beslutet strider därför inte mot 3 kap. 1 § HSL.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Gertrud Forkman

Axel Hanson

Jacob Avellan
referent

I avgörandet har även de särskilda ledamöterna Lars-Olof Danielsson och Jan Persson deltagit.

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I KARLSTAD**

DOM
2020-09-10
Meddelad i Karlstad

Mål nr
6932-19

KLAGANDE

Birgitta Tell, 19390209-6886, Örebro

Ombud: Advokat Pierre Frennesson; Stockholm

MOTPART

Region Örebro

ÖVERKLAGAT BESLUT

Regionfullmäktige i Örebro läns beslut den 18 november 2019,
§ 175, dnr 19RS8395

SAKEN

Laglighetsprövning, avgiftstaxa

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten avslår överklagandet.

BAKGRUND

Regionfullmäktige i Örebro län (Regionen) beslutade den 18 november 2019 om införandet av en taxa för individmärkta personliga hjälpmedel, exklusive rollatorer, i form av en abonnemangsavgift om 65 kronor per månad (oavsett antal hjälpmedel från Centrum för hjälpmedel, audiologiska kliniken och Syncentralen) samt en service-, installations- och reparationsavgift inom audiologiska kliniken om 100 kronor. Båda avgifterna gäller för regionmedlemmar 20 år och äldre.

Birgitta Tell överklagar beslutet och yrkar att det ska upphävas. Hon anser att beslutet strider mot kommunallagen gällande såväl avgiftsuttag som självkostnadsprincipen (2 kap. 5 § och 6 § KL) och hälso- och sjukvårdslagen (2017:30), HSL, gällande dels avgiftsuttag och dels vård på lika villkor (3 kap. § 1 samt 17 kap. 1 och 3 § HSL). Hon anför bland annat följande till stöd för sin talan. Beslutet innebär en abonnemangskostnad om 780 kronor per år som inte ingår i högkostnadsskyddet. Dessutom kommer en kostnad om tre utprovningsbesök att tas ut med 200 kronor per besök (vilket dock ingår i högkostnadsskyddet). Sammanlagt innebär beslutet en kostnad om 1 380 kronor det första året och 780 kronor under de följande åren för de patienter som behöver hörselhjälpmedel. I genomsnitt används samma hörapparat i fem år, vilket innebär att den enskildes kostnad under denna femårsperiod kommer att uppgå till totalt 4 500 kronor. Motsvarande kostnad för en patient i Region Uppsala är 300 kronor, 850 kronor i Region Sörmland och 1 500 kronor i Region Gävleborg. Upphandlingskostnaden för Regionen av aktuella hörapparater uppgår i snitt till 1 100 kronor per hörapparat, enligt uppgift från audiologiska kliniken. Inköpspriset för två hörapparater uppgår därmed till 2 200 kronor. För den enskilde blir det en differens om 2 300 kronor, vilket nästan är en fördubbling av inköpspriset. Detta är inte under några omständigheter förenligt med självkostnadsprincipen. Att avgiften skiljer sig åt från andra jämförbara regioner strider även mot Regionens

skyldighet att bedriva vård på lika villkor enligt HSL då beslutet bidrar till att vården avseende hörselnedsättning och tillgång till hörapparat kraftigt differentieras beroende på var i landet patienten bor.

Övervägande skäl, baserade på tidigare utredningar och förarbetsuttalanden, talar för att det inte är tillåtet för en sjukvårdshuvudman att ta ut andra avgifter än vårdavgifter, att särskilda avgifter gällande hjälpmedel inte är att betrakta som vårdavgifter, och att sådana avgifter därför är otillåtna. Beslutet strider mot 17 kap. 1 § HSL. Då något undantag inte heller görs för åldersgruppen 85 år eller äldre, strider det överklagade beslutet också mot 17 kap. 3 § HSL.

Då Regionen inte tidigare tagit ut någon avgift för dessa hjälpmedel torde det innebära att verksamheten tidigare varit skattesubventionerad. Införandet av aktuell abonnemangsavgift framstår därför som en kompensation för den tidigare höga skattesubventioneringen och torde därför stå i strid med de förarbetsuttalanden som förbjuder kompensering av tidigare skattesubventioner genom högre avgiftsuttag.

Regionen vidhåller sitt beslut och anför bland annat följande. Regionen är skyldig att erbjuda hälso- och sjukvård och har enligt HSL samt KL rätt att ta ut avgift för hörselhjälpmedel. Hörselhjälpmedel faller inom ramen för definitionen av hälso- och sjukvård eftersom det är en form av behandling av sjukdom och eller skada. Avgiften grundar sig på en relevant och saklig beräkning av självkostnaden och följer självkostnadsprincipen. Någon absolut skyldighet att se till att avgifterna i alla lägen och för varje enskild transaktion motsvarar den exakta självkostnaden finns inte, utan det har i praxis ansetts tillåtet att i viss mån bestämma avgifterna schablonmässigt. Med hänsyn till att de allra flesta patienter behöver två hörapparater, beräknas den faktiska och lägsta generella totala kostnaden för Regionen per patient

vara cirka 6 400 kronor (för de enklaste hörapparaterna), inklusive utprovning hos audionom. Hörapparater beräknas ha en livslängd på cirka fem år.

I begreppet hörselhjälpmedel ingår dock inte endast hörapparater utan även en mängd andra typer av varseblivningsutrustning som medelst vibrationer eller ljus påkallar den enskildes uppmärksamhet samt även slingor och FM-system. När självkostnadsbegreppet belyses är det därför viktigt att ta hänsyn till kostnader för service, installation och reparation, även av utrustning som inte är hörapparater. I det fall lagstiftarens avsikt hade varit att den enskilde skulle garanteras rätten att erhålla hörselhjälpmedel kostnadsfritt, skulle lagstiftningen behövt vara utformad på ett helt annat sätt. Jämförelser med storleken på avgifter i andra regioner i landet saknar helt betydelse. Det avgörande för lagligheten är beräkningen av självkostnaden i den enskilda regionen.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Bestämmelser m.m.

Av 13 kap. 8 § KL framgår att ett överklagat beslut ska upphävas, om

1. det inte har kommit till på lagligt sätt,
2. beslutet rör något som inte är en angelägenhet för kommunen eller regionen,
3. det organ som har fattat beslutet inte har haft rätt att göra det, eller
4. beslutet annars strider mot lag eller annan författning.

Av 13 kap. 7 § KL framgår att domstolen vid prövningen av överklagandet inte får beakta andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före överklagandetidens utgång.

Enligt 2 kap 5 § KL får kommuner och regioner ta ut avgifter för tjänster och nyttigheter som de tillhandahåller. För tjänster eller nyttigheter som de är skyldiga att tillhandahålla får dock avgifter endast tas ut om det följer av lag eller annan författning.

Av 2 kap 6 § KL framgår att kommuner och regioner inte får ta ut högre avgifter än som motsvarar kostnaderna för de tjänster eller nyttigheter som de tillhandahåller (självkostnadsprincipen).

Självkostnadsprincipen syftar på det totala avgiftsuttaget för en verksamhet. Kostnaderna i det enskilda fallet har således inte någon betydelse för tillämpningen av självkostnadsprincipen om inte lagstöd finns för något annat (se prop.1993/94:188 s. 84).

Av 3 kap. 1 § HSL framgår att målet med hälso- och sjukvården är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen.

Av 17 kap 1 § HSL framgår att regionen har rätt att ta ut avgifter för hälso- och sjukvård. Patienter som omfattas av Regionens ansvar för hälso- och sjukvård ska behandlas lika.

Av 2 kap. 1 § HSL framgår att med hälso- och sjukvård avses i denna lag åtgärder för att medicinskt förebygga, utreda och behandla sjukdomar och skador.

Enligt 17 kap. 3 § HSL får vårdavgifter och andra avgifter för sådan vård och sådana förbrukningsartiklar som avses i 6 § (högkostnadsskydd) inte tas ut av patienter som är 85 år eller äldre.

Av förarbetena till bestämmelsen ovan framgår att den vård som avses med aktuell reform är sådan som ingår i högkostnadsskyddet. Syftet med regleringen är att förbättra hälsan hos äldre som har ett omfattande behov av hälso- och sjukvård för vilka kostnaderna för upprepade besök i vården kan bli kännbara trots högkostnadsskyddet (prop. 2016/17:1, utgiftsområde 25, s. 32 f.)

Förvaltningsrättens bedömning

Denna prövning är en laglighetsprövning, vilket innebär att förvaltningsrätten är begränsad till att göra en bedömning enbart av det överklagade beslutets laglighet och inte dess lämplighet. Det åligger den klagande att visa att det överklagade beslutet är olagligt.

Birgitta Tell har efter överklagandet åberopat vissa kompletterande omständigheter, såsom att aktuella avgifter borde ingå i högkostnadsskyddet och att beslutet strider mot retroaktivitetsförbudet i KL. Dessa nya grunder kan inte beaktas av förvaltningsrätten, då de framförts efter överklagandetidens utgång.

I begreppet hälso- och sjukvård innefattas hjälpmedel som anses funktionsförbättrande eller funktionsuppehållande, vilka således behandlar sjukdom eller skada. En region är skyldig att erbjuda sina medlemmar sådana hjälpmedel om behov finns. Enligt förvaltningsrätten finns det inget hinder mot att en region tar ut avgift för personliga hjälpmedel då stöd för detta finns i såväl kommunallagen som hälso- och sjukvårdslagen. Det är därtill upp till varje region att bestämma såväl grunderna för sådan avgift som avgiftens storlek, så länge som självkostnadsprincipen beaktas. Inom ramen för en laglighetsprövning får domstolen inte närmare pröva lämpligheten av beslutet. Då den exakta nivån på taxan i allmänhet anses vara en fråga av typisk lämplighetskaraktär, ankommer det inte på domstolen att närmare pröva

detta. Med hänsyn till det som framkommit i målet om vad som ingår i avgiften och de beräkningar som legat till grund för beslutet om taxan, är det enligt förvaltningsrätten inte visat att taxebeloppen överstiger Regionens självkostnader. Som Regionen anfört har användandet av så kallade schabloner, såsom i aktuellt beslut, i praxis ansetts som kompetensenligt.

Birgitta Tell har anfört att taxan skulle ha införts för att kompensera för en tidigare hög skattesubventionering. Det är emellertid inte lagstridigt i sig att övergå från finansiering via skatter till finansiering via avgifter, så länge avgifterna håller sig inom den lagstadgade ramen. Som ovan framgått anser förvaltningsrätten att aktuella avgifter håller sig inom denna ram.

3 kap. 1 § HSL är en allmänt hållen målsättningsbestämmelse, närmast en ingress till lagen. Den har enligt förvaltningsrättens mening inte en sådan konkretion att den har någon avgörande betydelse och förhindrar t ex att olika regioner har olika fördelning mellan skatte- och avgiftsfinansiering. Den likabehandlingsprincip som är av juridisk betydelse i detta sammanhang framgår av 17 kap 1 §, som behandlar likställighet inom regionen.

Birgitta Tell har även anfört att beslutet, i den del det avser service-, installations- och reparationsavgift inom audiologiska kliniken, är olaglig, då undantag inte har gjorts för personer som är 85 år eller äldre i enlighet med 17 kap. 3 § HSL. Såsom framgår av bestämmelsens förarbeten innebär den att sådana vårdavgifter som tillhör högkostnadsskyddet ska vara avgiftsfri för personer som är 85 år eller äldre. Som Birgitta Tell anfört ingår aktuella avgifter till sin huvudsakliga del inte i högkostnadsskyddet, varför beslutet inte i denna del kan anses strida mot lag. Förvaltningsrätten utgår från att Regionen inte tar ut avgifter som ingår i högkostnadsskyddet av patienter som är 85 år eller äldre. I den mån det överklagade beslutet till någon mindre del avser sådana avgifter får det närmast ses som en verkställighetsfråga för Regionen att beakta vid den praktiska tillämpningen av högkostnadsskyddet.

Sammanfattningsvis, mot bakgrund av vad Birgitta Tell har anfört inom överklagandetiden, anser förvaltningsrätten inte att Regionens beslut är olagligt på någon av de grunder som anges i 13 kap. 8 § kommunallagen. Överklagandet ska därmed avslås.

Övrigt

Det antecknas att förvaltningsrätten samtidigt avgör mål 6361-19, där samma beslut överklagats utifrån delvis likartade grunder (Regionen har svarat gemensamt i båda målen).

ÖVERKLAGA

Detta avgörande kan överklagas. Information om hur man överklagar finns i bilaga (FR-03).

Joar Berglund
Rådman

I avgörandet har även de särskilda ledamöterna Lars Huss och Siv Palmgren deltagit.

Målet har handlagts av föredragande jurist Marie Arvenhav.

Hur man överklagar

FR-03

Vill du att beslutet ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Tiden räknas oftast från den dag som du fick del av det skriftliga beslutet. I vissa fall räknas tiden i stället från beslutets datum. Det gäller om beslutet avkunnades vid en muntlig förhandling, eller om rätten vid förhandlingen gav besked om datum för beslutet.

För en part som företräder det allmänna (till exempel myndigheter) räknas tiden alltid från den dag domstolen meddelade beslutet.

Observera att överklagandet måste ha kommit in till domstolen när tiden går ut.

Vilken dag går tiden ut?

Sista dagen för överklagande är samma veckodag som tiden börjar räknas. Om du exempelvis fick del av beslutet måndagen den 2 mars går tiden ut måndagen den 23 mars.

Om sista dagen infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårs-afton, räcker det att överklagandet kommer in nästa vardag.

Så här gör du

1. Skriv förvaltningsrättens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att beslutet ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att kammarrätten ska

ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).

3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer.

Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skicka eller lämna in överklagandet till förvaltningsrätten. Du hittar adressen i beslutet.

Vad händer sedan?

Förvaltningsrätten kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att beslutet gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar förvaltningsrätten överklagandet och alla handlingar i målet vidare till kammarrätten.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även kammarrätten skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i kammarrätten

När överklagandet kommer in till kammarrätten tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Kammarrätten ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att förvaltningsrätten dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om förvaltningsrätten dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller det överklagade beslutet. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med förvaltningsrätten om du har frågor. Adress och telefonnummer hittar du på första sidan i beslutet.

Mer information finns på www.domstol.se.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.